

Esa Sironen

Konkurssi kylmän sodan viimoissa

Onhan omituista, että nuorekas ja lujasti kasvava, omin käsin rakennettu urheiluvälineyritys, jonka vieni vetää niin itään kuin länteen, yhtäkkiä tempaistaan rahoittajan toimesta vararikkoon.

”Tuu pankkiin, ja helvetin äkkiä”, Raimo Rahuselle soitettiin Muurameen hänen jääkiekkomailoja valmistavalle tehtaalleen. Elettiin työntäyteistä huhtikuuta 1971.

– Se on merkittävä vuosiluku minun elämässäni, Rahunen kertoo. Hän on pohtinut sitä kohta viisi vuosikymmentä.

”Siellä aina ystävä”

Pro Fin oli keksitty Rahusen tehtaan Toronto-jääkiekkomailan nimeksi Kanadan läntiselle rannikolle. Samalla nimellä se kelpasi myös venäläiselle tilaajalle rautatievaunuun lastattavaksi.

Mailojen välivarastointi oli ongelma, jonka ratkaisuksi vuokrattiin Varaslahden nuorisoseuran talo Vaajakoskelta.

Logistiikan suunnittelu oli muutenkin taitolaji, sillä esimerkiksi laivarahti Panaman kanavan kautta Vancouveriin kesti kaksi kuukautta.

Jääkiekkomaila on sesonkituote, jonka valmistuksen pitää kuitenkin pyöriä tasaisesti ympäri vuoden. Siksi oli pankille esitettävä tarkat kannatuslaskelmat lainahakemuksen perusteeksi.

”Onpas iso, mutta järjestyy”, pankinjohtaja Onni Sairanen lupasi. Hän edusti pankkia, jossa tunnuslauseensa mukaan oli ”aina ystävä”.

Sitä Sairanen olikin. Mailan teko pyöri täydellä höyryllä, sillä heinäkuussa 1971 Kanadaan lähtevän laivan mukaan piti saada 70.000 mailaa. Neuvostoliiton jääkiekkoliiton pääsihteeri Andrei Staravoitov oli juuri vierailut Muuramen tehtaalla ja vihjannut 400.000 mailan tilauksesta.

Mutta Onni Sairanen oli kuollut vuodenvaihteessa ja uusi pankinjohtaja astunut remmiin.

Raimo Rahunen (vasemmalla) ja Seppo Rahunen kehittivät 1960-luvulla yksipuisen jääkiekkomailan aikansa ykköstuotteeksi. Kuva julkaistu myös vuoden 2015 vuosikirjassa, Esa Sirosen artikkelissa ”Tallissa punakoneen tähdet”. (Raimo Rahusen arkisto)

Nato-yhteensopiva

Pohjoisamerikkalaisia sotilaita oli 1960-luvulla sijoitettu Eurooppaan puolisen miljoonaa, muuan Elvis Presley heidän joukossaan.

– Heistä tuli meille yksi parhaista asiakkaista, Raimo Rahunen muistelee.

Euroopassa oli jo keinojääratoja useissa kaupungeissa, ja Nato-yksiköt pelasivat jääkiekkoa niin keskenään kuin maaotteluina Länsi-Saksaa ja Sveitsiä vastaan. Mutkana matkassa oli tosin säädös, jonka mukaan kaikki joukkojen tarvitsemat tuotteet piti tuoda Atlantin takaa viimeistä maitojauhepurkkia ja vessapaperirullaa myöten.

– Mutta heillä oli myös ”kenraalien klubi”, Rahunen paljastaa. Se sai ostaa mistä ja mitä vaan, myös jääkiekkomailoja Suomesta.

Komennukseltaan kotiin palaavat amerikkalaissotilaat veivät menessään sanaa ja mailoja, ja niiden siivittämänä USA:n ja Kanadan vienti läksi käyntiin. Samalla NHL:n kuuden joukkueen määrä kaksinkertaistui.

Kirkkaalta taivaalta

”Te olette siirtämässä rahoja Kanadaan”, pankinjohtaja tivasi yllättyneeltä Raimo Rahuselta. Uusi johtaja Veikko Mattinen vaikutti todella kiukkuiselta.

Jotta säästettäisiin ajassa ja rahtikustannuksissa, Toronto-mailan uudelle Kanadan tehtaalle oli varattu yhden hehtaarin tontti Saint Jérómesta, läheltä Montrealia, ja pantu samalla vireille haku Kanadan valtion hulppeaan yritystukeen. Viereisellä tontilla toimi jo suomalainen Kerilon Oy.

Sen enempää selittelemättä pankki pisti Rahuselta luottohanat kiinni ja vei rahat yhtiön tililtä.

– Kaksi penniä jäi. Sanoin veljelleni Sepolle, että nyt on pelit pelattu.

Muuramessa jäi työttömäksi 80 työntekijää ja Raimo Rahuselle miehittävää vuosikymmeniksi. Sillä enemmän tässä tapahtumassa oli hämäräksi jäävää kuin selvällä järjellä ymmärrettävää.

– Mutta noin vuosi sitten arvoitus alkoi ratketa, Rahunen kertoo. Hän huomasi tuijottaneensa silmät sokeiksi väärään ilmansuuntaan.

Mikä ihmeen Fexima?

Suuri osa Muuramen mailatuotannosta oli mennyt Neuvostoliittoon. Vientiä rajan yli hoiti Razno Export, mutta se ei tapahtunut clearing-kauppana, kuten koko maiden välinen kauppavaihto siihen aikaan aina leikkikaluja myöten.

Mailakauppa käytiin USA:n dollareilla, ja tarkemmin muisteltuna se jo silloin ihmetytti, Rahunen kertoo. Eikä se ollut ainoa ihmetyksen tai tässä tapauksessa ihastuksen aihe.

– Rahat tuli meille firman tilille markkoina, ja ne tuli aina äkkiä, Rahunen muistelee. Eikä maksun välittäjänä ollut KOP, vaan Fexima Oy. Mutta mikäs siinä, kun kaikki kerran toimi hienosti.

Kun Rahusella nyt oli aikaa, ”murheellisena mutta aina iloisena”, Paavalin toista korinttolaiskirjettä mukaillen, tuli googlattia, selattua nettiä. Sieltä löytyi *Kansallisbiografian* tuore elämäkerrasto, johon oli kelpuutettu mukaan edesmennyt kauppaneuvos Ossian Rinne. Hänet tituleerattiin, kappas vaan, Fexima Oy:n toimitusjohtajaksi.

Kylmäävä teksti

– Olihan se mielenkiintoista luettavaa, ja monta iltaa sitä ratkoessa meni, Rahunen kertoo.

Elämäkerran mukaan diplomi-insinööri Ossian Rinne kehitti pienestä Feximasta idänkaupan osajan, jonka liikevaihto kohosi 1970-luvulla 200 miljoonaan markkaan. Seuraavalla vuosikymmenellä Rinteen ohjailemasta Feximasta tuli Suomen Kommunistisen Puolueen rahasampo.

Niin voimme lukea *Kansallisbiografiasta*. Ja teksti jatkuu: ”Feximan rahat kulkivat kommunistiselle puolueelle mutkikkaasti.”

Millaisia mutkia ne kulkivat, ja tiesikö jyväskyläläinen pankinjohtaja Veikko Mattinen niistä jotain? Sitä emme tiedä, eikä häneltäkään voi enää asiasta kysyä.

Mutta voisiko päätellä, että pankinjohtajan säikähdys ja toimien jyrkkyys olisi ollut seurausta hänen saamastaan varoituksesta tai vihjeestä, ylireagoimisesta siihen, tai jonkin korkeamman tahon suoranaisestä ohjeistuksesta? Mitä tehdään, jos epäillään, että erään muuramelaisen

tehtaan mailabisnes on sotkettu epämääräiseen dollarikauppaan, jolla rahoitetaan ärhäkkää ja vaikutusvaltaista, voimansa tunnossa elävää kommunistista puoluetta? Ehkäpä kahtakin?

(Julkaistu *Suur-Jyväskylän lehdessä* 20.9.2017)

Kylmän sodan vuosina jääkiekkomaailman tähdet tunnisti jokainen. (Seppo Rahunen arkisto)